

İSRÂİLOĞULLARI'NA VERİLEN GÖREVLER*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Ak-Televizyon izleyicileri ve Ak-Radyo dinleyenleri! Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Bu akşamki sohbetimde Bakara Sûresi'nin kaldığımız 83. ayeti ve devamını, 86. ayet-i kerimeye kadar sohbetime konu edinmek istiyorum. Önce besmeleyi çekerek 83. ayet-i kerimenin mübarek metnini okuyalım. *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:*

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا

اللَّهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ

وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ

إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنتُمْ مُّعْرِضُونَ

(البقرة: ۸۳)

(Ve iz ehaznâ mîsâka benî isrâîle lâ ta'büdûne illa'llâhe ve bi'l- vâlideyni ihsânen ve zi'l-kurbâ ve'l-yetâmâ ve'l-mesâkîni ve külû li'n-

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

nâsi hüsnen ve akîmu's-salâte ve âtü'z-zekâh, sümme tevelleytüm illâ kalîlen minküm ve entüm mu'ridùn.) (Bakara, 2/83)

Bu ayet-i kerimede Cenâb-ı Mevlâ, Rabbimiz Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki:

(*Ve iz*) Biliyorsunuz *iz*, “Hani bir zamanlar, hatırla ki, ne idi o günler...” gibi bir hatırlatma edatıydı, kelimesiydi. (*Ehaznâ mîsâka benî isrâîl*) “Ben Azîmü’ş-şan, Benî İsrâîl’in mîsakını almıştım. Yâni, İsrâילוğulları bana söz vermişlerdi.”

Mîsak; antlaşma, söz verme mânâsına geliyor. *Evsaka-yûsiku- îsâkan*; bağı sımsıkı bağlamak mânâsına geliyor Arapça’da... *Mîsak* da bağlama vasıtası, aleti, cihazı mânâsına ism-i alet sîgası. Yâni, insan o karşı tarafla bir yere gelip konuştuğundan sonra, bazı sözlerle birbirlerini bazı şartlara bağladıkları için, böyle tarafeyn arasındaki sözleşmelere, antlaşmalara *mîsak* deniliyor.

Hattâ bizim kendi tarihimizde de, *Mîsâk-ı Millî* hudutları var. Meselâ, Musul da Anadolu’nun diğer bölgeleri gibi *Mîsâk-ı Millî* hudutları içindeydi ama, nasıl bir oyun olduysa hudutların dışında kaldı. Musul ve çevresinde çok petrol vardı. O bölgede aynı ırktan dindaşlarımız ve kardeşlerimiz vardı, Türkmenler vardı. *Mîsâk-ı Millî* hudutları içinde olmasına rağmen, ne oyunlar olduysa oldu, işte oraları elimizden çıktı. Tarihi okuyanlar, bilirler. Okumayanlar da merak etsin, araştırсын!..

Mîsâk-ı Millî diye, millî antlaşma yapmışız, kendi kendimize söz vermişiz, ahd etmişiz: “Biz bunu böyle yapacağız. Şu kadar yeri hiç olmazsa düşmana çiğnetmeyeceğiz, kurtaracağız, koparacağız.” diye, bizim tarihimizde de bu kelime geçiyor.

“Biz Benî İsrâil’le bir antlaşma yapmış, bir söz almıştık.” Yâni, İsrâiloğulları Allah’a söz vermişler. “Şöyle yapacaksınız, tamam mı?” diye Cenâb-ı Hak onlara emretmiş. Onlar da, “Pekiyi yâ Rabbi, baş üstüne, biz de öyle yapacağız!” diye, bir sımsıkı bağ ile birbirlerini şartlara bağlamışlar. İsrâiloğulları Allah’a karşı görevlerini kabul etmişler ve onları tutacaklarına söz vermişler.

Nedir bu görevler?..

1. (*Lâ ta’budûne illa’llâh*) Burada masdar yapan *en* edatı gizli olarak bulunuyor. (*En lâ ta’budû illa’llâh*) demek. Yâni, “Allah’tan başka bir şeye tapınmamak” şartı.

Allah-u Teâlâ Hazretleri İsrâiloğulları’na Mûsâ AS’ı gönderdikten sonra, daha başka peygamberleri gönderdikten sonra, onlara Cenâb-ı Mevlâ’nın emri, onların da kabul ettikleri şart nedir?.. (*Lâ ta’budûne illa’llâh*) “Siz Allah’tan gayriye ibadet etmezsiniz. Yâni etmeyeceksiniz, o şartı kabul ettiniz, değil mi?”

2. (*Ve bi’l-vâlideyni ihsânâ*) “Ve Ana babaya, ebeveyne iyi muamele edeceksiniz, değil mi?” Ana babaya iyi muamele etmek de ikinci şart.

3. (*Ve zi'l-kurbâ*) “Neseb, akrabalık ve sıhriyet yoluyla yakınlık sahibi olan kimselere...” İnsanlar evlilik yoluyla veya ana, baba, evlât, torun derken çoğalıyorlar ve birbirleriyle kan bağları, akrabalık bağları oluşuyor. “İşte bu yakınlık bağları olan kimselere de, özel iyilik yapacaksınız.” Üç...

4. (*Ve'l-yetâmâ*) “Yetimlere de iyilik yapacaksınız.”

5. (*Ve'l-mesâkîn*) “Miskinlere de iyilik yapacaksınız.”

Burada iyilik yapmak kelimesi geçmiyor ama, atıf ediliyor. (*Ve bi'l-vâlideyni ihsânâ*) Anne babaya iyilik yapmaktan başlıyor, (*Ve bizi'l-kurbâ, ve bi'l-yetâmâ, ve bi'l-mesâkîni*) gibi mânâ devam ediyor. “Anne babanıza iyilik yapmanız, akrabanıza iyilik yapmanız, yetimlere iyilik yapmanız, fakirlere iyilik yapmanız konusunda söz vermişsiniz Allah’a...”

6. (*Ve külû li'n-nâsi hüsnen*) “Ve insanlara iyi söyleyiniz, iyiliği söyleyiniz!” diye Allah emretmişti, şartlardan birisi de bu idi.

7. (*Ve akîmü's-salâte*) “Namazı ikâme ediniz, yâni dosdoğru eda ediniz!”

8. (*Ve âtü'z-zekâte*) “Ve zekâtı veriniz!” diye Cenâb-ı Hak sizden söz almıştı.

(*Sümme tevelleytüm*) “Siz bunlara söz verdiğiniz halde, antlaşma yaptığınız halde Cenâb-ı Hakk'ın bu emirlerini kabul ettiğinizi,

uyacağınızı söylediğiniz halde, bu emirlere sırtınızı döndünüz, arkanızı döndünüz, bu emirleri dinlemediniz. (*İllâ kalîlen minküm*) İçinizden çok azı müstesnâ, çoğunluğunuz sırt döndünüz bu emirlere... Arkanızı döndünüz, tutmadınız bu emirleri. (*Ve entüm mu'ridün*) Ve siz böyle yan çizicilersiniz, yana kayıcılarıyorsunuz; i'raz ediciler, yüz döndürücülersiniz.” buyruluyor 83. ayet-i kerimede.

a. Yalnız Allah'a İbadet Etmek

Demek ki, Cenâb-ı Hak Benî İsrâil'e, peygamberler vasıtasıyla bütün insanlara emrettiği gibi, evvelâ Allah'a ibadet etmeyi, Allah'tan gayriye ibadet etmemeyi emretmiş. Bu hususta kesin ayet-i kerimeler gelecek, Allah nasib ederse, bu sohbetlerimiz devam ederse... Meselâ, Cenâb-ı Hak buyuruyor ki:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ
أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ

(الانبیاء: ٢٥)

(*Ve mâ erselnâ min kablike min rasûlin illâ nûhî ileyhi ennehû lâ ilâhe illâ ene fa'büdün.*) “Biz senden önce ey Rasûlüm, hiç bir peygamber göndermedik ki, ona şöyle vahyetmiş olmayalım... Yâni, her gönderdiğimiz peygambere şöyle vahy ettik ki: Benden gayri ilâh yok, bana ibadet edin!” (Enbiyâ, 21/25)

Sonra başka bir ayet-i kerime yine aynı mânâyı taşıyor:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ

وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ

(النحل: ٣٦)

(*Ve lekad beasnâ fî külli ümmetin rasûlen*)
“Kesinlikle, muhakkak ki, bir kesin hakîkattir ki, ben azîmü’ş-şan, ben Rabbü’l-alemîn, — azamet sîgasıyla biz diyor— biz her ümmetin, topluluğun içinden bir rasûl, bir peygamber, bir elçi çıkardık, ba’settik, görevlendirdik. (*Eni’budu’llâhe*) O ne diyordu o ümmete, o rasûlün vazifesi ne demekti: (*Ü’budu’llâhe*) “Allah’a ibadet edin! (*Ve’ctenibü’t-tâğût*) Ve tuğyandan sakının; isyan etmekten, azmaktan, sapmaktan sakının!” (Nahl, 16/36) diyordu.

Bu, Cenâb-ı Hakk’ın bütün insanlardan istediğidir. Cenâb-ı Hakk’ın rubûbiyetinin hakkıdır. Bütün insanlar kendilerini yaratan Mevlâlarına, Rablerine ibadet edecekler. İsrâiloğulları da kavimlerden bir kavim, ümmetlerden bir ümmet. Onlardan da Cenâb-ı Mevlâ söz almış ki, Allah’tan gayriye ibadet etmeyecekler. Bütün insanlardan bu söz alınmıştır ama, maalesef insanlar, dinler tarihinin bize anlattığı çeşitli maceraların sonunda, çeşitli şekillerde, çeşitli putlar edinmişler.

Bazıları iki tanrı düşünmüş; sanmışlar ki bir karanlık tanrısı var, bir aydınlık tanrısı var... Halbuki yerin göğün, gecenin gündüzün, karanlığın aydınlığının, nûrun zulmetin sahibi sadece alemlerin Rabbi olan Allah'tır. Bunlara seneviyye deniliyor. İkili inancı var: İyilik tanrısı, kötülük tanrısı... Meselâ, İslâm'dan önceki İran'daki kavim böyle ikili düşünmüş. İyilik tanrısı ayrı, kötülük tanrısı ayrı diye inanmışlar. Aydınlık tanrısı, karanlık tanrısı veyahut Yazdan ve Ehrimen diye isimlendirmişler. Bu ikileme de yanlış.

Bazıları üç demişler. Hristiyanların yanılması. Hazret-i İsâ sadece bir kul ve peygamber iken, hem Hazret-i İsâ'yı tanrılaştırmak, hem bir baba Allah düşünmek, hem de Rûhü'l- Kudüs'ü üçlemenin içine katmak... Bazı mezheplerde Meryem AS, o mübarek cennetlik hatunu, bir sâliha hatun olduğu halde tanrı doğuran bir yarı tanrı gibi düşünmeleri... Bu da bir yanlışlık. Onlara da Hazret-i İsâ'nın böyle söylemediğini beyan ediyor Kur'an-ı Kerim...

En şaşkınları da, çok tanrılar edinenler. Meselâ, Yunanlıların mitoloji dedikleri, o komik, saçma sapan masalları... Bir Zeus varmış, Olimpos Dağı'nda oturmuş. Halbuki, orada oturuyor da öbür tarafta tanrı yok mu?.. İslam, "Allah her yerde hazır ve nâzırdır." diyor. "Nerede olursanız olun, yanınızda, sizinle beraber." buyuruyor.

Olimpos Dağı'nda oturuyormuş, bazen öteki tanrılara kızıyormuş, yıldırım gönderiyormuş.

Şarabın tanrısı ayrı, aşkın tanrısı ayrı, harbin tanrısı ayrı... Tabii bu politeizm, yâni çok tanrıcılık zihniyeti... Bu çok daha saçma...

Mısırlılarda da var. İşte onlarda ölüm tanrısı var, köpek başlı... Bir başka tanrıları var, horoz başlı... Bir başka tanrıları var, timsah başlı... Ayrıca Firavunlar da kendilerinin tanrı olduğunu iddia ediyorlar. Bir sürü saçmalık...

Babillilerde de çok tanrıcılık var. İbrâhim AS'ın görevlendirildiği kavim.

Bunların hepsi yanlış, temelinden yanlış... Çünkü Hazret-i Adem ilk peygamber ve ondan sonra her ümmete Allah bir rasül göndermiş. Her rasül de insanlara ilkönce, sadece ve sadece Rabbü'l-âlemîn Allah'a ibadet etmeyi emretmiş. Ama insanlar sonradan heykel çıkartmışlar ortaya... Çeşitli mantıklarla, çeşitli yalan yanlış, sapık çarpık düşüncelerle, Allah'ın yarattığı basit varlıkları tanrı edinmişler.

Kimisi güneşe tapmış, kimisi aya tapmış, kimisi bazı yıldızlara tapmış, kimisi bazı hayvanlara tapmış... Ki, aciz varlıklar.

Canlıların en şerefli insanoğlu... İnsanoğlunu daha az şerefli, daha az meziyetli, daha az kabiliyetli varlıklara taptırtmışlar bazı sapık düşünceli insanlar... Eskimolar beyaz ayıya tapmış, Hintliler ineğe tapmış. Kobra yılanına tapmış bazıları. Bazıları timsahlara tapmış Afrika'da... Böyle sapık şeyler.

İsrâiloğulları'na da Allah'ın ilk şartı ve en önemli başta gelen emri, (*Lâ ta'büdûne illa'llâh*)

“Allah’tan gayriye tapmayacaksınız, tamam mı?” Bu bir. Bu cihanşümul bir hakikattir. Tabii, bunu batının dindar olan, hristiyan veya yahudi olan, mü’min olan dinler tarihçileri de, bizim gibi düşünüp kabul ederler.

Ama bazıları, dinleri iptidâîliğine göre sıralamağa kalkıyorlar. Sanki ilkel insanların dini ilkel, insanoğlu ilerledikçe dinleri daha gelişmiş gibi bir sıralama yapmak istiyorlar ama, öyle değil. Yirminci Yüzyıl’da bile, insanlar o kadar geliştiği halde, ilkel dinler var. Asırlar önce de, şimdiki insanların çoğunun kavrayamadığı doğru dînî hakîkatleri kavramış, Allah’ın varlığına birliğine inanmış ve bunu savunmuş insanlar var.

Meselâ; Firavun’un karşısına da birisi çıkmış, “Sen kulsun, tanrı değilsin! Yeri göğü yaratan Allah’a ibadet edilir, sen buna

lâyık değilsin!” diyebilmiş. Mısır ve İran tarihlerinden biliyoruz ki, Allah’ın varlığını ve birliğini söylemiş ve savunmuş insanlar var.

Hattâ, Sokrates kavmi tarafından muhakeme ediliyor. Kavmin mahkemesi diyor ki:

“—Sen suçlusun!”

“—Niye?..”

“—Sen gençleri etrafına topluyorsun, bu Yunanistan’ın tanrılarına tenkitte bulunuyorsun, ‘Bunlara tapınmayın!’ diyorsun. Sadece bir tanrıya tapınmayı nereden çıkartıyorsun?” diye soruyorlar Sokrates’e... “Sen bizim çocuklarımızı kandırıyorsun!” diyorlar.

Halbuki doğruyu söylüyor filozof olarak. Yâni, bir tanrıya ibadet edilmesi gerektiğini söylüyor. O yapılan heykellere tapınmanın yanlış olduğunu söylüyor.

“—Sen bunu nereden çıkartıyorsun?” diyorlar. Sokrates diyor ki:

“—Bana bir melek geliyor, söylüyor.” diyor.

Sokrat’la ilgili kaynaklarda, benim dikkatimi çekmiş olan bir nokta bu. Demek ki, o da Allah’ın “Sadece Allah’a ibadet edin!” diyen görevlilerinden birisi... Ya da böyle bir insanın yetiştirdiği, Allah’ın bir olduğunu anlamış bir kimse ki, söylüyor. Bazan peygamberler söyler bunu, bazan da peygamberlerin yetiştirdiği ashabı, ümmeti; onlar da biz bu inantayız diye söylerler.

Demek ki, çok tanrıya tapılan bölgelerde dahi, tanrının bir tane olduğunu söyleyenler buluna gelmiş. Çok eski devirlerde de tanrının bir olduğunu, Allah’ın eşi, şeriki ve nazri olmadığını söyleyen mübarek insanlar, doğru inancı söyleyen insanlar gelmiş. Demek ki, dinler tarihindeki o sıralama bir fantazi... İnançsız filozofların, dinleri kendi akıllarına göre bir sıralaması ama, gerçeklere uymuyor. En meden insanlar en sapık inançlara sahip olabiliyor.

Misl: Amerika’da 400 kişiye topladı birisi, bir ormana götürdü. Hepsi intihar ettiler, yaktılar kendilerini. Sonra İsviçre’de buna benzer bir olay oldu. İki tane dağ villasında böyle şeyler oldu. Sonra Japonya’da böyle bir şeyler oldu.

Bir adam kaç kişiyi öldürdü ve dînî bir amaçla öldürdüğünü söyledi.

İslâm'ın iddiası öyle çağlara göre, esen rüzgâra göre değil; ezelî, köklü hakîkatleri dile getiriyor ve sonunda da İslâm'ın haklılığı ortaya çıkıyor, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!..

Benî İsrâil'e de bu söylendi. “Allah'tan gayriye tapınmayacaksınız, tamam mı?” der gibi. Tamam mı yok ama, bizim Türkçe'mizde hani, iyice öğütlediğimiz zaman bir kimseye, parmağımızı işaret ederiz; “Öyle olmazsa görürsün, tamam mı, anladın mı?..” gibilerden. (*Lâ ta'büdûne illa'llâh*) “Allah'tan gayriye tapınmayacaksınız!” Bir...

b. Anneye Babaya İyilik

(*Ve bi'l-vâlideyni ihsânâ*) “Anne babaya iyilik yapacaksınız!” Burada fiil saklanmış, sadece mef'ûl-ü mutlakı söylenmiş, veyahut mef'ûl-ü bihi söylenmiş.

Anne babaya iyilik, ilginçtir ki Allah'a ibadetten sonra bildiriliyor. Çünkü insanların anne babaya karşı çok büyük şükran borçları var. Çünkü, insanoğlu çok acizken dünyaya geliyor ve o aciz insanı annesi babası yetiştiriyor. Babası kazanıyor. Annesi emziriyor, büyütüyor, yetiştiriyor. Kendisini koruyabilecek, çevreyi tanıyacak, hayatı sürdürebilecek hale gelinceye kadar eğitiyor, öğretiyor, besliyor, büyütüyor. Sonra o da bir olgun insan haline geliyor. Bu çok büyük bir hak...

Onun için, İslâm'da anne baba hakları çok önemlidir. “Anne babanıza iyilik yapın!” diye ayet-i kerimelerle Cenâb-ı Hak emretmiştir. Meselâ:

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

(السراء: ٢٣)

(*Ve kadà rabbüke ellâ ta'büdû illâ iyyâhu*)
“Ve Rabbin hükmeyleti ki, ey Rasûl-ü Edîbim, Allah'tan gayrisine ibadet etmeyeceksiniz. (*Ve bi'l-vâlideyni ihsânâ*) Ve anne babanıza da iyilik edeceksiniz.” (İsrâ, 17/23)

Demek ki, Cenâb-ı Hakk'ın umûmî ahlâkî emri, kendisine çok şey borçlu olduğumuz anne ve babamıza karşı iyi muamele etmek. İhsân nedir?.. Güzel muamele yapmak mânâsına gelir. Onun için, birçok yerlerde de kullanıyoruz bu ihsân kelimesini... Meselâ, Peygamber Efendimiz'e, (*Ve me'l-ihsânü*) “İhsân nedir?” diye sorulduğu zaman; oradaki ihsân da, “En güzel kulluğu yapmak nedir?” mânâsına. Orada güzel yapılacak şey ne?.. Kulluk... “Kulluğun en güzel şekli nedir?” diye sorulmuş oluyor yâni. Cevâben buyuruyor ki:¹

الْإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ

فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

(خ.م.ن.ه.حم.خز.حب.ش.حل.عن أبي هريرة؛ م.د.ت.ن.ه.حب.ق.عن عمر)

(*El-ihşânü en ta'büda'llâhe keenneke terâhu*) “Allah’a sanki onu görüyormuşçasına ibadetini yapmandır. Karşısındaymışın gibi, o kadar yakın olduğunu hissederek ibadet etmendir. (*Fein lem tekün terâhu feinnehû yerâke*) Çünkü, sen onu görmüyorsan da, o seni görüyor.” buyuruyor.

Cenâb-ı Rasûlüllah SAS, Allah’ın her yerde hâzır ve nâzır olduğunu, o şuurla ibadet edilirse en iyi ibadet edilmiş olacağını bildiriyor. Oradaki ihşân, ibadetin en iyi yapılması.

Burada, (*ve bi'l-vâlideyni ihşânâ*) “ana babaya iyi muamele etmek” mânâsına. Çünkü, kime iyilik yapılacağı (*bi'l-vâlideyni*) diye ifade edilmiş. Yâni, iyilik yapmak, anneye babaya karşı muamelede olabilir, Cenâb-ı Hakk’a ibadette olabilir, meslekte, sanatta olabilir. Meselâ, Peygamber Efendimiz’in, “Her meslek sahibi yaptığı işi iyi yapsın!” tavsiyesi var. O da meslekteki ihşân...

¹ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.27, no:50; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.39, no:9; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.101, no:4991; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.25, no:64; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.426, no:9497; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.5, no:2244; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.375, no:159; İbn-i Ebî Şeybe, *Musanef*, c.VI, s.157, no:30309; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.528, no:117222; Ebû Hüreyre RA’dan.

Müslim, *Sahîh*, c.I, s.36, no:8; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.6, no:2610; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.635, no:4695; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.97, no:4990; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.24, no:63; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.389, no:168; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.203, no:20660; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.528, no:11721; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.383; Beyhakî, *el-Erbaüne’s-Suğrâ*, c.I, s.61, no:23; Hz. Ömer RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.44, no:5249; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.57, no:140; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.X, s.494, no:10108.

Meselâ, kurban kesecek... “Kör bir bıçakla, ite kaka, hayvanı sürükleye sürükleye yapmayın!” diye tavsiye buyuruyor. “Keskin olsun bıçak, hayvanı ezâlandırmayın!” tavsiyeleri var. İşte o da onun güzel yapılması, kurbanın güzel kesilmesi...

Cenâb-ı Hak anne babaya iyilik yapmayı emrediyor. Tabii, *birrû'l-vâlideyn* deniliyor buna; evlâdın anne babaya iyi muamele etmesi... Sâdıkâne, hâlisâne, severek, hürmet ederek muamele etmesi.

Bu hususta hadis-i şerifler de çok. Sahih olanlardan bir tanesini teberrüken zikrederim. İbn-i Mes'ud RA'dan, Buhârî ve Müslim'in sahîhayn'inde rivayet edildiğine göre, demiş ki İbn-i Mes'ud RA:²

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ قَالَ الصَّلَاةُ

عَلَى وَقْتِهَا قُلْتُ ثُمَّ أَيُّ قَالَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ

قُلْتُ ثُمَّ أَيُّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

(بخ. م. ت. حم. عن ابن مسعود)

(Kultü: Yâ rasûla'llâh, eyyü'l-ameli efdalü?)
“Ey Allah'ın Rasûlü, ibadetleri n, amellerin en faziletlisi hangisidir?” dedim.” Öğrenmek için soruyor; yapacak, sevap kazanacak İbn-i Mes'ud RA. Abdullah ibn-i Mes'ud ismi, Allah şefaatine erdirsin...

Peygamber Efendimiz cevâben buyuruyor ki: (*Es-salâtü alâ vaktihâ*) “Namazı vakti üzerinde kılmak.” Bazı başka rivayetler de var, ibareler değişebiliyor. Ben İbn-i Kesir’in tefsirindeki rivayete göre okuyorum.

(*Kültü: Sümme eyyü?*) “‘Bundan sonra, yâni vaktinde kılınan namazdan sonra, en sevaplı iş hangisidir?’ dedim. (*Kâle: Birrü’l- vâlideyn*) ‘Anne babaya iyilik etmektir.’ buyurdu.”

Bakın ikinci zikrediyor. Çünkü, namaz Allah’a ibadetin bir mükemmel şeklidir. Has, hâlis, en güzel şeklidir. Allah’tan gayriye ibadet etmemek gibi, burada da Efendimiz’in ifadesinde daha güncel, daha gerçekçi, daha hayatın içindeki davranışımıza uygun bir tarzda söyleniyor bu.

Allah’a ibadet etmek deyince, “Nasıl ibadet edeceğim?” diye insanoğlu düşünebilir. Bu hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“—Namazı vaktinde kılmak en sevaplı iştir.”

² Buhârî, *Sahîh*, c.III, s.1025, no:2630; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.89, no:85; Tirmizî, *Sünen*, c.I, s.325, no:173; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.444, no:4243; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.300, no:674; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.43, no:372; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.X, s.20, no:9808; Bezzâr, *Müsned*, c.V, s.192, no:1791; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.IV, s.201, no:19308; Beyhakî, *Şuabü’l- İman*, c.IV, s.10, no:4219; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.I, s.434, no:1885; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.VII, s.266; Ebû Avâne, *Müsned*, c.I, s.287, no:1003; Hamîdî, *Müsned*, c.I, s.57, no:103; İbn-i Asâkir, *Mu’cem*, c.I, s.276, no:103; Tahâvî, *Müşkilü’l-Âsâr*, c.V, s.119, no:1779; Abdullah ibn-i Mes’ud RA’dan.

Demek ki namaz, bizim tahminlerimizden veyahut sizin düşüncelerinizden; ya da sizin ve bizim dışımızdaki, namazın farz olduğunu bilip de ihmal edenlerin düşüncesinden çok daha önemli...

Bazıları diyor ki... Meselâ, benim çok sevdiğim, saydığım, acıdığım kardeşlerim vardı:

“—Hocam, size saygı duyuyorum.” diyor. Tamam, Allah razı olsun, pekâlâ...

“—İslâm’ın hak din olduğunu biliyorum.” diyor. Tamam, o da güzel, aferin... Yâni mü’min, İslâm’ın hak din olduğunu biliyor.

“—Ama kusurlu müslümanım! Kusurlu olduğumu da biliyorum, namazı kılamıyorum.” diyor.

İşte kılacak! Çünkü çok önemli... En önemli işlerden birisi. Çünkü, namaz dinin direğidir. Namazla insan evliyâ oluyor. Allah’ın huzuruna çıkarak, ona münâcaat ederek evliyâ oluyor. Evliyâullahın, en yüksek derecelere çıkmış insanların, en çok zevk aldığı iş namaz... Çünkü, namazın içinde her şey var; Kur’an da var, zikir de var, rükû da var, secde de var, her güzellik var... O kadar mükemmel bir ibadet..

İbadetlerin, amellerin en faziletlisi, vaktinde kılınan namazmış. Tabii, geçtiği zaman tadı kalmıyor. Meyvayı taze kopardığın zaman iyi oluyor, ama bayatladığı zaman olmuyor. Etin tazesini iyi oluyor, ama bayatladığı zaman iyi olmuyor. Çay ilk konulduğu zaman, sıcacıkken güzel oluyor. Ama soğuduğu zaman, “Dedemin abdest suyuna benzedi.” diye şaka yapıyoruz, olmadı diyoruz.

Dedemin abdest suyu ne demek, yanlış anlaşılmasın: Dedem üşür; üşümesin diye, soğuk suyla abdest alırken, suyuna biraz sıcak su katıp ılıştırmak. O mânâyâ... Bir de küçük abdest, büyük abdest vs. var, o mânâyâ anlaşılmasın...

Birincisi namaz; ama evvel vaktinde, bayatlamadan, taze taze, vakti içinde kılınacak. Tabii, vaktinden sonra farzıyyeti boynundan düşmüyor. Namazı ihmal eden kardeşlerime ihtar ediyorum: Bu namaz boynunuzdan ihmal etseniz de düşmüyor, düşmeyecek. Ya vaktinde kılarırsınız, sevap alırsınız; hem de ilk vaktinde kılarırsanız, en çok sevap alırsınız; ya da vaktinde kılmazsanız, kazaya kalır, yine farz... Farz olan namaz kazaya kalmış bile olsa, kılınması yine farz... Yine dünyada kılınacak. Aklın başına geldiği zaman kılacaksınız ama, iş işten geçecek, kıymeti azalacak. Pişman olacaksınız, ağlayacaksınız ihtiyarlığında; “Ah gençlik, ah kafa! Niye ben böyle yaptım, niye vaktinde kılmadım?” diyeceksin.

O zaman da yapmadın... Bazı böyle adamlar oluyor. İhtiyarladığı zaman da namaza yanaşmıyor, ödemiyor namazını, battı balık yan gider diye düşünüyor.

Kimisi de ümidini kesiyor, diyor ki:

“—Ben çok günahkârım, Allah beni affetmez!”

O da yanlış... Çünkü Allah-u Teâlâ her günahı affedebileceğini, Allah’a şirk koşmak hariç her günahı bağışlayabileceğini bildiriyor.

Çünkü, bazen güzel bir davranışı Allah çok mükâfatlandırıyor. Zarardan kâra geçebiliyor insan... Dükkân zararda gidiyor gidiyor, on bir ay... On ikinci ayda bir alışveriş, bir kârlı iş, bir ticaret; hop, kâra geçebilir.

Yâni ümit var, ümidi kesmek İslâm'da yok...

“—E peki, yaşlılığında da kılmadı, öldü bu adam?..”

Tamam, namaz borcu varken öldü. Tabii iskât-ı salât, namaz borçlarının da mirasından para verilerek ödenmesi fıkıh kitaplarında var, ihtilâflı...

“—Öyle de olmadı, ahirete gitti. Ne yapacak?..”

Cehennemde, kızgın taşların üzerinde cezasını çekerek yine kılacak!.. Kılmamak yok, yâni namazı kılmadım diye bir şey yok. Kılacak ama daha beter, daha beter, daha beter şekilde...

Akıllı insan ne yapar?.. Vaktinde namaz kılar. Çünkü namaz, mü'minin mi'racıdır. Senede bir Mi'rac Kandili oluyor, yer yerinden oynuyor. Süleymaniye Camii'nin avlusu insan doluyor. Çaylarını, yiyeceklerini yanlarına alıyorlar, sabaha kadar camide aşk ile, şevk ile ibadet ediyor benim halkım, benim kardeşlerim, müslüman insanlar... Herkes kandil günü diye tavrını değiştiriyor.

O Peygamber Efendimiz'in Mi'racı, onu kutluyoruz. Bu mü'minin mi'racı, kendisi çıkıyor Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna, kendisi çıkacak; namazı kılmıyor akıllım... Yâni, eksik akıllım demek istiyorum; kılmıyor.

Severek kılacak, namazı sevdirecek kendisine... Namazı sevmeyi öğrenecek.

“—Hocam ben çalışmayı sevemiyorum...”

Sevmeyi öğreteceksin kendine!

“—Ben anamı babamı sevemiyorum...”

Olmaz, sevmeyi öğreneceksin! Bazı yanlışlıklardan insan kendisini kurtaracak. Yanlış olduğunu anlayınca, “Haa, şeytan bana kancayı taktı, beni kandırıyor.” diyecek, aklını başına toplayacak.

İbn-i Mes’ud RA’ın rivayet ettiği hadis-i şerife dönelim:

“—En sevaplı amel, vaktinde kılınan namaz...”

Sonra?..

“—Ana babaya iyi davranmak, iyi muamele etmek.”

Bak hemen namazdan sonra geldi. Onun için, ey annesi babası sağ olan kardeşlerim! Annenizin, babanızın sağlığını fırsat bilin, ganimet bilin, istifade edin; annenize, babanıza güzel hizmet edin!.. Elini öpün, duasını alın!..

Fâni dünyada en kârlı işlerden birisi, anneye babaya iyilik yapmaktır. Çok önemli... Millet bunu da kaçırıyor. Kimisi anasına babasına darılıyor:

“—Falanca kardeşime daha iyi muamele etti, bana iyi muamele etmedi. Ben üvey miyim?..”

Değilsin. Hatası varsa bile annen, baban... Hatası varsa bile, sana karşı da birçok iyiliği var. Onların hepsini unutmak, küsmek olmaz.

Kardeşine küsüyor, anasına babasına küsüyor. Böyle insanlar çıkıyor. Anasını, babasını dövenler çıkıyor. Anasının bileziğini alan çıkıyor. Babasına, anasına öyle kötü muamele ediyor ki, anası babası beddua ediyor. Anasının babasının duasını alacak yerde, lânetini alıyor bazıları... Çok yanlış!..

“—Hocam, sen benim anamı babamı bilsen...”

Olsun. Anne baba ne olursa olsun, evlâdın vazifesi anne babasına iyilik etmektir. Çünkü, anne babası ona bakmasaydı, o yaşamazdı. Bir kâğıda, bir torbaya, bohçaya sarıp bir köşeye koysaydı, “Ben buna bakamayacağım!” deseydi; ölür giderdi. Allah bir sevgi veriyor, bakıyor.

Onun için, *birrû'l-vâlideyn*, namazdan sonra en önemli vazifelerimizden biri, ana babamıza iyi muamele etmek...

“—Hocam anladım, çok tatlı söylüyorsun, Allah razı olsun!..

Ayetleri, hadisleri okuyorsun bize, vazifelerimizi hatırlıyoruz. Pekiyi, benim annem babam öldü, ben ne yapacağım?..”

İyi bir soru sordun. Ona karşı dua edersin, Kur'an okursun, sadaka verirsin, hayır yaparsın, çeşme yaparsın, köprü yaparsın... Bir bina yaparsın, vakfedersin, adını verirsin dedenin, ninenin; ne güzel olur. Ne kadar güzel bir şey olur. Öldükten sonra da ona hayır yapmanın çeşitleri var.

Çünkü onun namına yapılan hayrın sevabı ona gider, devamlı mânevî gelir ve sevap olur. Vefat etse de hayır yapabilirsiniz.

“—E pekiyi hocam, benim anam babam kâfir... Ben sonradan müslüman oldum, imana geldim; onlar gelmediler.”

Tamam, onlara bile, henüz müslüman olmamış anne babaya bile, iyi muamele edecek müslüman. Yâni, anne babası müslüman olmasa bile, ona iyi muamele edecek.

Bazıları var, ana baba edepsiz, dinsiz, ateist... Başörtüsüne kızar, namaza kızar... Bir arkadaşım vardı üniversitede;

“—Siz rahat müslümansınız. Ben evde namaz kılariken, aşağı kapının açıldığını, babamın geldiğini duyduğum zaman, namazı bozup seccademi sakladım. Benim namaz kıldığımı görürse, babam beni öldüresiye döverdi.” diye anlatıyordu.

Böyle olabilir anne baba... Yine de yumuşak yumuşak, doğru yola çekmeğe çalışmak lâzım! İmana gelmesini sağlamağa çalışmak lâzım! Münafıkça, ihlâslı müslüman olmasını sağlamağa çalışmak lâzım!..

(Sümme eyyü?) “Sonra hangisi?” diye sormuş İbn-i Mes’ud RA. Efendimiz SAS buyurmuş ki: (El-cihâdü fî sebîli’llâh) “Allah yolunda cihad etmektir.”

Bakın, önce namaz, sonra anne babaya iyilik, sonra cihad geldi. Yine sahih hadis-i şeriflerden biliyoruz ki:³

إِنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَبْرُ قَالَ أُمَّكَ

قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمَّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ

قَالَ أَبَاكَ ثُمَّ أَدْنَاكَ ثُمَّ أَدْنَاكَ

(خ. م. ه. حم. ش. ق. عن أبي هريرة؛ د. ت. حم. ك. ط. ب. هب. ق. بهز بن حكيم عن أبيه عن جده.)

(*Inne racülen kàle*) Bir zât Rasûlüllah'a sordu: (*Yâ rasûla'llah, men eberru?*) Burada *berre-yeberu-eberru*; mütekellim sîgası, fiil. “Kime iyilik yapayım, iyiliği kime yapmalıyım yâ Rasûlallah?” diye sordu. (*Kàle: Ümmeke*) “İyi muameleyi, iyi davranmayı annene yap!” dedi.

(*Kàle: Sümme men?*) “Sonra kime iyilik yapayım?” dedi. (*Kàle: Ümmeke*) Peygamber Efendimiz yine buyurdu ki: “Annene iyilik yap!”

³ Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2227, no:5626; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.1974, no:2548; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1207, no:3658; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.327, no:8326; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.15, no:5; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.218, no:25403; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VIII, s.II, no:15533; Ebû Hüreyre RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.4, s.336, no:5139; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.309, no:1897; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.3, no:20040; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.166, no:7242; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.15, no:3; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XIX, s.405, no:959; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.265, no:1140; Abdü'r- Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.132, no:20121; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.180, no:7839; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.179, no:7552; Behz ibn-i Hakîm Rh.A babasından, o da dedesinden.

(*Kàle: Sümme men?*) “Sonra kime iyilik yapayım annemden sonra?” dedi. (*Kàle: Ebâke*) “Babana yap!” buyurdu. Yâni iki defa annene iyilik yap diyor, başka rivayetler de var. Ondan sonra babana diyor.

(*Sümme ednâke sümme ednâke*) “Sonra sana daha yakın olana, sonra sana daha yakın olana...” diyor. *Ednâ* burada, daha yakın mânâsına; yoksa aşağılık mânâsına değil. Yâni bağ bakımından, akrabalık bakımından sana annenden, babandan sonra yakın kimler varsa, yakınlık derecesine göre onlara iyi muamele yap!.. Kardeşin, dayın, teyzen, yeğenin... vs. Yâni böyle yakınlık derecesine göre iyilik yapmayı sıralatmış Peygamber Efendimiz. O sıraya göre iyilik yapmalarını tavsiye etmiş.

Gelelim şimdi 83. ayeti bitireceğiz de, 86’ya kadar gideceğiz dedik ama, saat buna fırsat olmadığını gösteriyor. Gözümün ucuyla saate bakıyorum. İsrâiloğulları’ndan Allah’ın aldığı ahd ü mîsâkın, İsrâiloğulları’nın Allah’a verdiği sözlerin başında ne geliyor: Ancak Allah’a ibadet etmek, Allah’tan gayriye ibadet etmemek...

Sonra, ana babaya iyilik eylemek, iyi muamele eylemek. Tabii bu iyi muamele eylemek nedir?.. Sözünü dinlemektir, hatırını hoş etmektir, ihtiyacını görmektir. İhtiyarladığı zaman iyi bakmaktır, hastalandığı zaman tedavi etmektir. Gönlünü kazanmak, duasını almaktır.

c. Akrabaya İyilik Etmek

Sonra, (*Ve zi'l-kurbâ*) “Ve yakınlara...” *Kurbâ*, yakın demek; *zi'l-kurbâ*, yakınlık sahibi demek. Yakınlara, yakınlık sahibi kimselere de iyilik yapmayı, Allah Benî İsrâîl’e tavsiye etmiş.

“—Tamam, ben anama babama iyilik yaparım, ondan sonrasını boş ver!”

Öyle şey yok. Akrabasını da, kan bağı olan yakınlarını da kollayacak, kayıracak, gözetecek. Buna biz sıla-i rahim görevi diyoruz. Yâni akrabalık bağları olanlara iyilikte bulunmak, ilgili devam ettirmek, ihtiyaçlarını görmek... vs. Hiç olmazsa bir ziyaret etmek, hiç olmazsa mektup yazmak gibi şeyler.

Onu da emretmiş İsrâiloğulları’na, onlar da kabul etmişler. O şartlardan birisi de bu. Üçüncü şart...

d. Yetimlere Bakmak

(*Ve'l-yetâmâ*) *Yetâmâ*, yetimler mânâsına geliyor. *Yetim* ne demek?.. Kendisine bakılacak zamanda, bakıma muhtaç olduğu zamanda babası ölen kimseye yetim derler.

Babası kazanacaktı, öldü; çocuk yetim kaldı.

“—E annesi var...”

Olsun, baba kazanıp getirdiği için, babası gitti mi çocuğun vaziyeti fenâ oluyor. Zâten kadın da bir dul duruma düşüyor, o da ne yapacağını şaşırıyor. “Kocam öldü, ben şimdi nereden kazanayım, nasıl kazanayım?”

Bu çocuğu nasıl büyüteyim?” diye o da ayrı bir muhtaç. Kendisi muhtaç, başkasına nasıl yardım etsin?..

Tabii yine yardım eder, bakar evlâdına bir anne ama; öyle bakan kahraman anneler var... Dikiş dikmiştir, bulaşık yıkamıştır, ev temizlemiştir, hizmetçilik yapmıştır, işçilik yapmıştır, evlâdını yetiştirmiştir, okutmuştur. Allah hepsinden razı olsun...

Analarımız sağ ise, Allah razı olsun, ömür versin... Vefat edenler nur içinde yatsın, Allah derecelerini arttırsın... Ama, baba öldü mü evin direği yıkılıyor. Kadınlar bunu söylüyor. Ben çok hanımlardan duydum, kocası ölenlerden:

“—Kocası gitti mi, insanın evinin direği yıkılıyor hocam!” diyorlar, zorlukları dile getiriyorlar.

Çünkü iyi gözle bakanlar oluyor, kötü gözle bakanlar oluyor ve sâire, çeşitli şeyler... Şimdi sözü o tarafa doğru kaydırmayalım!

Yetimlere de bakmak önemli... Yetimlere de iyiliği şart koşmuş; onlar da kabul etmişler, yetimlere iyi muamele edecekler.

e. Miskinlere Yardım Etmek

(*Ve'l-mesâkîn*) “Miskinlere de iyilik etmek.” *Miskin*, mif'îl vezninde mübalağa sîgasıdır. *Sükûn* masdarından geliyor. *Sükûn* da; hareket etmemek, durgun durmak, sâkin durmak mânâsına geliyor.

Miskin niye denmiş?.. Fakirlik buna gelmiş, yapışmış, ona yerleşmiş, fakirlik belâsı hiç başından gitmiyor. Fakirlik buna yapışmış, onun sıfatı olmuş.” Böyle kimseye miskin derler. Bunlara da iyilik etmek...

Bazıları diyor ki, kapıya gelene... Kapı çalınıyor, açıyor:

“—Allah versin!..” diyor.

Canım, Allah herkese veriyor. Ama bazıları işte çeşitli sebeplerden, hayatın cilvesi, haklı veya haksız, suçlu veya başka türlü... neyse, sonunda böyle bir muhtaç duruma düşüyor. Onları kayırmak lâzım! Miskin duruma düşüyor, çok fakir duruma düşüyor, onları aramak lâzım!

En iyisi, santekârlarından kurtulmak için, mahallesindeki, köyündeki asıl bildiklerini iyi takip etmek.

“—Ben biliyorum ki filânca aile çok fakirdir. Yakacak odunları yok, giyecek elbiseleri yok, yiyecek yemekleri yok... Evlerinde aç yatarlar, soba yanmaz...”

Tamam, al sana bir miskin... Ona yardım edeceksin!

“—Efendim, ben çalıştım, kazandım; o da çalışsın...”

Sen öyle ben kazandım filân deme, Allah sana da bir belâ verir, sen de o duruma düşersin... Felç olursun, yangın çıkar, ticaretin bozulur... İnsanı zengin eden, fakir eden Allah'tır. Herkes zengin olmak istiyor ama, herkes olamıyor. Allah, “Yürü yâ kulum!” derse, zengin oluyor.

Öyle demezse, o zenginden çok daha fazla çalışan insan zengin olamıyor. Zengin, Allah'ın kendisine zenginliği nasib ettiğini bilecek.

Kàrun:

“—Bilgimle kazandım ben bunu!” demişti.

Haydi bakalım, Allah yerin dibine batırsın da, kurtar kendini o zaman bilginle... Kurtarabilecek misin?.. Kurtaramıyorsun. Nice Firavunlar, nice Kàrunlar, niye Nemrudlar, nice varlıklılar helâk oldu, aciz duruma düştü.

Onun için, “Ben kazandım, o da kazansın!”; öyle değil...

Ben bu Avustralya'da bakıyorum, hoşuma gidiyor. Bir kere işsizlik sigortası var, işi olmayana devlet para veriyor. Çalışmadığı zaman bile adamcağız yaşayabiliyor. Almanya'da da öyle... Avrupa ülkelerinde de öyle... Bunu sağlamışlar. Bir insanın aç kalmasına fırsat vermiyor devlet... Mümkün değil diyeceğim neredeyse....

En az, geçinebileceği parayı veriyor. Tabii o zaman rahat yaşayamayacak, biraz zor yaşayacak. O halde durmak iyi değil ama; çocuk yardımı yapıyor, işsizlik yardımı yapıyor, kirasını düşük alıyor, vergisini almıyor... filân. Yardım ediyor.

Bu ülkelerde, tabii kendi vatandaşları mutlu olsun diye kurulmuş düzen ama, buraya gelen kardeşlerimiz de istifade ediyorlar. Çok rahatlıklar var, huzur var. Hattâ ben hayran kalıyorum: Kadın bakıma muhtaç oluyor;

devlet, “Annene bak!” diye çocuğunu emekli ediyor ve emekli maaşına bağlıyor. “Nasıl olsa onun bir bakıcıya ihtiyacı olacak, nasıl olsa maaşlı bir hastabakıcı tutmak benim görevim!” diye düşünüyor. Devlet millete hizmet ediyor. Devlet milleti ezmiyor. Devlet milletin ciğerini sökmüyor. Devlet burada millete hizmet ediyor. Buraya gelen kardeşlerimiz de rahat ediyorlar. Hepsi şahittirler, bilirler. Avrupa’da da öyle...

Biz çalışmamışız, yollarımız yapılmamış, iktisâdî, ictimâî yardımlaşma müesseselerimiz çalışmamış. Sosyal sigortaları kurmuşuz, iflas etmiş. Hastanelerde kuyruklar var. Kimisi açlıktan verem oluyor, kimisi tokluktan göbeği çatlıyor. Yeyip içip, yeyip içip, yan gelip yatıyor. Sokağın kenarına sızıp, birayı yukarıdan ağzına döküyor... Bodrum’da, Marmaris’te öylelerini de duyuyoruz.

Bunlar arasında dengeyi sağlamak ve fakiri kollamak görev... Bak Allah-u Teâlâ Hazretleri, “Miskinleri de kollayın!” diye Benî İsrâil’e de görev vermiş. Onlara vazife verdiği gibi, bize inmiş olan ayetlerde de bize de vazife... Anne babaya hizmet de vazife...

Birinci vazife, Allah’a kulluk etmek; vazifemiz. Ana babaya hizmet etmek; yahudiler de söz vermişler, bizim de vazifemiz...

Bize de o konuda ayetler var. Akrabaya hizmet; bize de vazife, onlara şart olduğu gibi... Yetimlere bakmak; o da vazifemiz. Peygamber Efendimiz iki parmağını işaret etmiş cemaate,

“Bir yetime bakan kimse ile ben cennette böyle olacağım!” demiş. İki yakın parmağını kaldırmış, göstermiş, oynatmış. Yâni bu iki parmak birbirine nasıl yakınsa, yetime bakan da aynı şekilde benim yanımda, cennette olacak demiş.

Allah razı olsun, ben bazı kardeşlerimi biliyorum, zengin. Bir yetimi ele alıyor, okutuyor, ondan sonra evlendiriyor, ev bark sahibi yapıyor. Yâni babasının yokluğunu hissettirmiyor, o hizmetleri görüyor Allah rızası için... Bir vazife de bu. Etti beş...

f. İnsanlara İyiliği Emretmek

(*Ve kûlû li'n-nâsi hüsnen*) Burada emir sîgası şeklinde şart ifade ediliyor. “İnsanlara iyilik söyleyin!” Bu ne demek?.. Bazı alimler bu konuda kitaplarda yazmışlar ki: “Bu *el-emru bi'l-ma'ruf ve'n-nehyi ani'l-münker*'dir. Yâni, iyi şeyi emretmek; kötü şeyi de yapmayın, etmeyin, ayıptır, günahdır diye nehy etmektir.” demişler.

Bazısı da, “Gönlünü alacak şeyleri ona söylemek, memnun edecek, kalbini kırmayacak şeyleri söylemektir.” demişler.

Peygamber Efendimiz'in bir hadis-i şerifini bu münâsebetle zikredelim. Bu emr-i ma'ruf, nehy-i münker, iyiliği emretmek, yapmak mânâsında buyuruyor ki:⁴

لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا فَإِنَّ لَمْ تَجِدْ

فَالِقَ أَخَاكَ بِوَجْهِ مُنْطَلِقِ

(م. حم. حب. هب. عن أبي ذر)

(*Lâ tahkıranne mine'l-ma'rûfi şey'en*)
“İyilikten hiç birisini küçümseme, hor hakir, az görme! (*Ve in lem tecid fe'lka ehàke bi-vechin müntalik*) Hiç bir iyilik yapamıyorsan bile, hiç olmazsa müslüman kardeşini bir güleç yüzle karşıla!” buyuruyor. Müslim'in Sahîh'inde kaydedilmiş.

Güleç yüz de, tebessüm de bir güzel şey... Karşılaştığı zaman selâm vermek; o da bir güzel söz olmuş oluyor. Binâen aleyh, insanlara diliyle iyi söz söyleyecek, yalan söylemeyecek, kırıcı olmayacak... Emr-i ma'ruf yapacak, nehy-i münker yapacak... Bu da bir şart...

g. Namaz ve Zekât

Sonra, (*Ve akîmü's-salâh*) “Ve namazı ikâme ediniz, namazı dosdoğru doğrultunuz!” diye de şart koşmuş Yahudilere Rabbimiz. Yâni namazı onlara da emretmiş. *Ekâme-yukîmu-ikâmeten*; eğriyi doğrultmak mânâsına Arapça'da...

⁴ Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2026, no:2626; Tirmizî, *Sünen*, c.VII, s.13, no:1756; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.173, no:21559; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.282, no:523; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.252, no:3460; Şeybânî, *el-Âhâd ve'l- Mesânî*, c.II, s. 366, no:1183; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.214; Ebû Zer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.418, no:16341; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XVI, s.74, no:16219.

“Namazı ikàme ediniz, namazı doğrultunuz! Eğrilik bırakmayın, namazı eğri büğrü kılmayın, dosdoğru kılın!” demek. Yâni, mükemmel kılın mânâsına geliyor.

Tabii, namaz, Allah’a ibadetin şekli... Belki ana hatlarıyla benzerlikler vardır. Ama onlara da namaz emredilmiş. Ta Hazret-i Mûsâ zamanında emredilmiş, onlar da o şartı kabul etmişler.

(*Ve âtü’z-zekâte*) “Zekâtı da verin!” Tabii bu yuvarlak te ile yazılmış olduğu için, orada durursak h okunur. O zaman, (*akîmü’s-salâh, ve âtü’z-zekâh*) olur. Durulmaz geçilirse, te okunur. Onlara zekâtı da emretmiş Mevlâmız, bize de emir bunlar. Etti sekiz... Bu sekiz vazife bu ayet-i kerimede onlara Allah’ın emri. Onlar da, “Tamam, bu şartları kabul ettik yâ Rabbi!” diye antlaşmışlar, Cenâb-ı Hakk’a söz verip sımsıkı bağ ile kendilerini bağlamışlar.

Sonra ne olmuş?.. (*Sümme tevelleytüm*) “Ey Yahudiler, sonra siz arkanızı döndünüz.” Yâni bu işleri yapmadınız, sözünüzde durmadınız, ahdinizi yerine getirmediğiniz demek. (*Illâ kalîlen minküm*) Tabii, işin vahametini, ciddiyetini, sevabını, günahını, sorumluluğunu bilen insanlar her zaman olabiliyor. İyilere sözümüz yok. Allah da istisna ediyor onları. “Sizden azınız müstesnâ, siz bu sözleri verdikten sonra döndünüz sözünüzden... Sırtınızı çevirdiniz, ters tarafa gittiniz.”

Demek ki, Yahudiler çok büyük ekseriyetle sözlerini tutmamışlar; az bir kısmı sözünde durmuş.

h. Zamâne Müslümanlığı

Kimseyi ayıplamak, gıybet etmek muradımız değil. Sonra zaten onlar yaşamışlar, ölmüşler, gitmişler. Asıl olan, olaylardan ibret dersi çıkarmaktır. Bu ayet-i kerimelerin Peygamber Efendimiz'e inmesi de, o zamanki Yahudilere:

“—Bak böyle yaptınız. Siz yapmayın, söz vermişsiniz, sözünüzde durun!” diye ikaz bunlar, ihtar bunlar.

Gelelim şimdi bizim müslümanlara, 21. Yüzyıl'ın zamâne müslümanlarına... Müslümanlığı iki çeşide ayırıyorum:

1. Sahâbe müslümanlığı
2. Zamâne müslümanlığı

Sahabe müslümanlığı: Peygamber SAS Efendimiz'in etrafındaki mübarek insanların, Peygamber Efendimiz'den İslâm'ı nasıl öğrendilerse öylece uygulamaları; ihlâslı, fedâkâr, tam uygulamaları... O devirdeki insanların salâbet-i dîniyyesi, dinlerindeki sağlamlık imrenilecek bir şey. Sahabe-i kiram, İslâm'ı çok iyi uyguladılar.

Bir de zamâne müslümanlığı: 20. Yüzyıl'ın müslümanı cahil bir kere... En büyük kusur cahillik... Ümmetimizin başına gelen felâketlerin ana kaynağı cahil olmak... Düşmanları takip etmemek, ilmi takip etmemek, teknik gelişmeleri takip etmemek... Ve İslâm'ı da bilmemek...

İslâm'ı bilse, yerinde duramaz. Çünkü Allah görev veriyor:

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ

(الانفال: ٦٠)

(*Ve eiddû lehüm mesteta'tüm min kuvvetin*)
“Din düşmanlarına karşı gücünüzün yettiğince silâh hazırlayın!” diyor. (Enfal, 8/60) Kur'an'da onu okusa, çare arayacak.

Ben Bosna'daki, Hersek'teki Sırpların vahşetini görünce, onların müslümanlar hakkındaki düşüncelerini de, bana oradan gelen kardeşlerim anlattıklarından; niyetleri Anadolu'da bile müslüman bırakmamak... Bunun için de türlü entrikalar çevirip, müslümanları Anadolu'dan bile çıkartmak istiyorlar. Balkanlardan tamâmen silmek istiyorlar, Avrupa'nın ortasında müslüman devleti istemeyiz.” diyorlar.

Hani siz lâiktiniz, hani siz hoşgörü sahibiydiniz?.. Yalancılar!.. Hepsi yalan, hepsi aldatmaca... O halde ne lâzım?.. (*Ve eiddû lehüm mesteta'tüm min kuvveh*) Gücün yettiğince silah hazırlayacaksınız!..

Pakistan atom bombasını yapmış. Türkiye'nin Pakistan'dan aşağı kalır bir tarafı yok ki... Niye topladığın uranyumu zenginleştirmek için Amerika'ya gönderiyorsun?.. Göndermişsin dört bin kilo uranyumu; o da geri vermiyor. Senin malın, geri vermiyor. Zenginleştirdiğini vermiyor. Niye oraya gönderiyorsun, kendin zenginleştir!.. Kendin çalış!

Bizim profesörlerimiz, Amerikalı profesörlerden aşağı kalır mı?.. Kalmaz. Ben üniversiteyi biliyorum, kardeşlerimi biliyorum.

Ben atom araştırmaları enstitüsünün başında olan öyle kardeşler biliyorum ki, “Bize maddî imkân sağlayın, bombayı yapalım!” diyorlar. Gücünü kuvvetini ona göre ayarlayacaksınız.

Ayarlayacaksınız ki, Sırp hunharlığını, gaddarlığını, canavarlığını yapamasın... Öteki düşman yapamasın. Bunlar benim kan kardeşim diyeceksin, onları koruyacaksınız... Sen onları oraya yerleştirdin, sonra oradan çekildin... Kimisi Sivas’tan gitme, kimisi Konya’dan gitme oraya... Sen onları nasıl yalnız bırakırsın?..

Nasıl yalnız bırakmışız elli sene, altmış sene?.. Oralardan çekildikten sonra işte Türk askeri Kosova’ya ilk defa gidip, Priştine’ye girince, halk gözyaşları ile karşılamış. Tabii karşılar, onlar senin kardeşin, ırkdaşın, dindaşın... Ama unutmuşuz yıllarca... Takip etmemişiz, meselelerini çözümlenmemişiz, dertleriyle ilgilenmemişiz. Şimdi felâket yağınca, başka milletler harekete geçiyor da, biz ondan sonra, onların arasında oraya küçük bir birlik gönderiyoruz.

Böyle iş olmaz. Nasıl Almanlar Doğu Almanya’yı Ruslardan kurtardılarsa, bizim de kardeşlerimizi kurtarmamız lâzımdı. İşin doğrusu buydu.

Biliyor musunuz, Libya İtalyanlardan paçayı kurtardığı zaman, Türkiye ile birleşmek istemiş. 1949’larda Türkiye’ye bağlanmayı

düşünmüş. “Çünkü eskiden oraya bağlıydık, yine bağlanalım!” demişler. Ya bizimkilerin haberi yoktu, ya haberi vardı da istemeyiz dediler. Kim bilir ne sebeple?.. Ama işte bak, dünyanın en zengin petrol kaynaklarının bulunduğu bölgeler. Oraları hor görmek, hakir görmek olur mu?..

Yâni çalışmamışız, çalışmak lâzım!.. En büyük düşmanımız cahillik, daha başka çeşitli düşmanlar var.

Biz dini de bilmiyoruz. Dini de bilmemişiz, unutmuşuz. Ahlâk da unutulmuş. Rüşvet almış, yürümüş. Haksızlık, hırsızlık; devletin hazinesini soyan soyana... Milyonlar, milyarlar gidiyor. Alanlar ortada, onların takibata uğratılması lâzım, onların peşinde koşmak lâzım!..

Bir başörtülüyle, bir sakallıyla uğraşmanın bir anlamı yok ki! Bu bizim örfümüzden, tarihimizden buraya gelen bir şey, bunu herkes anlar.

(*Ve akîmü's-salâte ve âte'z-zekâh*) “Namazı dosdoğru kılın, zekâtı da verin!” diye şart koşmuş ama, (*sümme tevelleytüm illâ kalîlen minküm*) “Ey yahudiler, sizden pek azınız müstesnâ, siz bu şartlardan, sözlerden döndünüz. (*Ve entüm mu'ridün.*) Ve siz yüz çeviricilersiniz, sapanlarsınız, yan çizenlersiniz, yana kayanlarsınız.” buyuruyor 83. ayet-i kerimenin sonunda.

Onlar öyle yapmışlar. Maalesef 20. Yüzyıl'da müslümanların çoğuna da böyle söylemek yakıştır. "Şunları şunları Allah size emretti de, siz de sırtınızı döndünüz, siz de yan çizdiniz!" denilebilir pekâlâ... Demek ki insanoğlunun içinde nefis oldukça, şeytan aldatmaya çalıştıkça, yahudiyi de aldatıyor, müslümanı da aldatıyor, hristiyanı da aldatıyor.

Hristiyanların da asıl dinlerinin ahkâmlarından ne kadarını yaptıklarını, papaz efendilere bir sorun bakalım!.. Kaç tane hristiyan hristiyanlığın şartlarını, papazların anlattığı şekilde yapıyor, bakalım bir dinleyin dertlerini...

Onun için aklımızı başımıza toplayalım, ayetlerden ibret alalım! Cenâb-ı Hakk'a verdiğimiz sözü, imanımızın İslâm'ımızın gereğini düşünelim, ne yapmamız gerekiyorsa, yapalım! Bilmiyorsak öğrenelim, öğrendiğimizi uygulayalım!

Çalışalım, çabalayalım, Cenâb-ı Hakk'ın sevgisini rızasını kazanalım! Dünyada ahirette rahata erelim! Sorumluluktan, vebalden, cezâdan, azabdan, ikabdan kurtulmuş olalım!.. Yoksa, yan çizenlerin nasıl şiddetli azablara uğrayacaklarını ayet-i kerimeler açıkça bildiriyor. Kim öyle yaparsa, onlara da aynı cezalar gelir.

Rabbimiz bizi lütfuna erenlerden eylesin... Kahrına uğratmasın... Emrini tutanlardan eylesin... Kendisine asi olmak durumuna düşürmesin... Tevfîkini refîk eylesin... Yolunda dâim eylesin, ibadetine müdâvim eylesin...

Din-i mübîn-i İslâm'a hüsn-ü hizmette hâdim olanlardan eylesin, güzel hizmet edenlerden eylesin... Sadaka-i câriyeler tesis edip, hayrât u hasenâtlar yapıp, arkamızda güzel eserler bırakıp Rabbimizin huzuruna yüzü ak, alnı açık varmayı nasib eylesin... Peygamber Efendimiz'e komşu eylesin... Rıdvân-ı ekberine vâsıl eylesin...

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler, *es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!*..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

20. 07. 1999 - AVUSTRALYA

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü